

OSMANLI KÜLTÜR MİRASIMIZ

MUHTASAR
HÜKÛMÂT-I
İSLÂMÎYYE TARİHİ

RÂŞİD

SADELEŞTİREN
ABDULLAH SAMİ AVCI

MUHTASAR HÜKÛMÂT-I İSLÂMİYYE TARİHİ

Binbaş1 Râşid Bey

Sadeleştiren

Abdullah Sami Avcı

Proje	:	Osmanlı Kùltür Mirasımız
Proje Genel Yönetmeni	:	Doç. Dr. Feyza Betül Köse
Proje Editörü	:	Asım Sarıkaya
Kitap Adı	:	Muhtasar Hükûmât-ı İslâmiyye Tarihi
Müellif	:	Binbaşî Râşid Bey
Sadeleştiren	:	Abdullah Sami Avcı
Editör	:	Mustafa İyidoğan
ISBN	:	978-975-6497-97-5
SAMER Yayınları	:	60
Proje Kitaplığı	:	8
Dizgi & Kapak	:	SAMER

KSÜ Siyer-i Nebi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

SAMER Yayınları

Adres : KSÜ Avşar Kampüsü

Onikişubat/Kahramanmaraş

İletişim : 0344 300 47 59

e-posta : samer@ksu.edu.tr

Kahramanmaraş-2021

İÇİNDEKİLER

Sadeleştirenin Önsözü	8
-----------------------------	---

– GİRİŞ –

A. Piyade Binbaşı Râşid Bey'in Hayatı Hakkında	11
B. Eserleri	11

– MUHTASAR HÜKÛMÂT-I İSLÂMİYYE TARİHİ –

– BİRİNCİ BÖLÜM –

ARABİSTAN - ARAPLAR

A. İslâmiyet'in Ortaya Çıkışı.....	16
B. Râşid Halifeler Zamanı.....	20
C. Emevî Devleti	22
D. Abbâsî Hilâfeti	25

– İKİNCİ BÖLÜM –

TAVÂİF-İ MÛLÛK

A. Afrika'da Kurulan Devletler	32
B. Asya'da Kurulan Devletler	33

- ÜÇÜNCÜ BÖLÜM -
DİĞER İSLÂM DEVLETLERİ

A. Selçuklu Devleti (422-704)	35
B. Endülüs İslâm Devleti	35
C. Muvahhidler	37
D. Benî Ahmer	37

- DÖRDÜNCÜ BÖLÜM -
OSMANLI DEVLETİ

1. Ertuğrul Gazi Oğlu Osman Gazi Hazretleri Devri (699-726)	39
2. Osman Han Gazi Oğlu Orhan Gazi Hazretleri Devri (726-761)	40
3. Hudâvendigâr Sultan I. Murad Hazretleri Devri (791-861)	41
4. Yıldırım Sultan Bayezid Han Hazretleri Devri (791-805)	41
5. Yıldırım Bayezid Han Oğlu Çelebi Sultan Mehmed Han Hazretleri Devri (816-824)	42
6. Çelebi Sultan Mehmed Han Oğlu Sultan II. Murad Hazretleri Devri (824- 855)	42
7. Sultan II. Murad Oğlu Fatih Sultan II. Mehmed Han Hazretleri Devri (855- 886)	43
8. Fatih Sultan II. Mehmed Han Oğlu Sultan II. Bayezid Hazretleri Devri (886-918)	43
9. Sultan II. Bayezid Oğlu Yavuz Sultan Selim Han Hazretleri Devri (918- 926)	44

10. Sultan Selim Han Oğlu Sultan Süleyman Han Kanûnî Hazretleri Devri (926-974).....	44
11. Sultan Süleyman Han Kanûnî Oğlu Sultan II. Selim Han Hazretleri Devri (974-982).....	45
12. Sultan II. Selim Han Oğlu Sultan III. Murad Han Hazretleri Devri (982-1003).....	45
13. Sultan III. Murad Han Oğlu Sultan III. Mehmed Han Hazretleri Devri (1003-1012).....	45
14. Sultan III. Mehmed Han Oğlu Sultan I. Ahmed Han Hazretleri Devri (1012-1026).....	46
15. Sultan III. Mehmed Han Oğlu Sultan Mustafa Han Hazretleri Devri (1026-1027).....	46
16. Sultan I. Ahmed Han Oğlu Sultan II. Osman Han Hazretleri Devri (1027-1031).....	47
17. Sultan I. Ahmed Oğlu Sultan IV. Murad Hazretleri Devri.....	47
18. Sultan I. Ahmed Oğlu Sultan İbrahim Han Hazretleri Devri (1049-1058)	48
19. Sultan İbrahim Han Oğlu Avcı Sultan IV. Mehmed Han Hazretleri Devri (1058-1099).....	48
20. Sultan İbrahim Han Oğlu Sultan II. Süleyman Han Hazretleri Devri (1099-1102).....	49
21. Sultan İbrahim Han Oğlu Sultan II. Ahmed Han Hazretleri Devri (1102-1106).....	49
22. Sultan IV. Mehmed Han Oğlu Sultan II. Mustafa Han Hazretleri Devri (1106-1115).....	50
23. Sultan IV. Mehmed Han Oğlu Sultan III. Ahmed Han Hazretleri Devri (1115-1143).....	50

24. Sultan II. Mustafa Han Oğlu Sultan I. Mahmud Han Hazretleri Devri (1143-1167)	51
25. Sultan II. Mustafa Han Oğlu Sultan III. Osman Han Hazretleri Devri (1168-1171)	51
26. Sultan III. Ahmed Han Oğlu Sultan III. Mustafa Han Hazretleri Devri (1171-1187)	51
27. Sultan III. Ahmed Han Oğlu Sultan I. Abdülhamid Han Hazretleri Devri (1187-1203)	52
28. Sultan III. Mustafa Han Oğlu Sultan III. Selim Han Hazretleri Devri (1203-1222)	52
29. Sultan I. Abdülhamid Han Oğlu Sultan IV. Mustafa Han Hazretleri Devri (1222-1223)	53
30. Sultan I. Abdülhamid Han Oğlu Sultan II. Mahmud Han Hazretleri Devri (1223-1255)	53
31. Sultan II. Mahmud Oğlu Abdülmecid Han Hazretleri Devri (1255-1277).	54

SADELEŞTİRENİN ÖNSÖZÜ

Tarihî vakalar farklı dönemlerde çeşitli yönleriyle ele alınmış ve tarihî bilgileri genç nesillere aktarmak üzere eserler telif edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde kaleme alınan *Muhtasar Hükûmât-ı İslâmiyye Tarihi* de bu amaçla yazılan eserlerden biridir. Askerî okullarda ders kitabı olarak okutulan bu kitabı günümüz Türkçesine kazandırmış bulunmaktayız. Eseri sadeleştirmedeki temel amacımız, son dönem Osmanlı ilmî birikiminin günümüze aktarılmasına bir nebze de olsa katkı sağlayabilmektir. Bu amaca ek olarak; Osmanlı'nın son döneminde okullardaki İslâm Tarihi eğitimiyle günümüz arasında karşılaştırma yapma imkânı sunmayı hedeflemekteyiz.

Eseri sadeleştirirken takip ettiğimiz hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Eserin 1318 baskısı esas alınmakla beraber, basım hatalarından kaynaklı yanlış okumaları en aza indirmek için 1315 tarihli nüshayla karşılaştırılmıştır.

2. Kitap sadece latinize edilerek bırakılmamış; günümüz Türkçesine aktarılarak genel okuyucu kitlesinin anlayacağı bir metin elde edilmesi hedeflenmiştir.

3. Günümüz diline aktarırken yazarın üslûbu mümkün olduğunca korunmaya çalışılmış ve bunun için herhangi bir ekleme ve değiştirme işleminin yapılmamasına gayret edilmiştir. Ancak anlaşılması güç uzun cümleler, anlam akışına uygun olarak iki veya üç cümle haline getirilmiştir.

4. Peygamber, sahâbe, halife ve padişah isimlerindeki uzun sıfatlar terk edilerek, kısa ifadeler kullanılmıştır.

5. Kitabın başlık sıralamasına dokunulmamış; fakat derste okutulacak şekilde “birinci ders, ikinci ders...” şeklinde yazılan başlıklar kaldırılıp bölümler oluşturularak numaralandırılmıştır.

6. Kitabın aslında içindekiler kısmı bulunmamaktadır. Okuyucuya kolaylık sağlamak amacıyla içindekiler eklenmiştir.

7. Müellifin verdiği halife isimleri ve çeşitli tarihlerle ilgili çizelgeler, tablo şekline getirilerek; okuyanların kolaylıkla anlayabilecekleri bir görünüm elde edilmeye çalışılmıştır.

8. Baskı hatasından kaynaklı yazım yanlışları düzeltilmiştir. Tablolardaki tarihler müellifin yazdığı şekilde aktarılmıştır.

9. Yazara ait olmayan dipnotlara (sad.) ibaresi eklenmiştir.

10. Kelimelerin yazılışında Türk Dil Kurumu ve Diyanet İslâm Ansiklopedisi esas alınmıştır.

Çalışmamızı, Osmanlı Kültür Mirasımız Projesine dahil eden proje yürütücüleri Doç. Dr. Feyza Betül Köse Hocama ve Arş. Gör. Asım Sarıkaya'ya, bu çalışmanın editörlüğünü üstlenen Mustafa İyidoğan'a şükranlarımı sunar, son olarak her zaman destekçim olan eşime teşekkür ederim.

Abdullah Sami Avcı
Afyonkarahisar-2021

- GİRİŞ -

A. Piyade Binbaşı Râşid Bey'in Hayatı Hakkında

Askeriye ediplerinden olan Râşid'in doğum tarihi ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadık. İsmi Râşid Aşkî Bey olarak zikredilir. 1299 yılında Harbiye Mektebi'nden mezun olduktan sonra Kuleli Askerî Lisesi'nde kâtiplik ve Harbiye'de akaid muallimi olarak hizmet etti. Üç dile vakıf bir kimse olan yazar, Üsküdarlıdır. Gülşeniyye tarikatına mensup olup 1335 yılında emekli albay olarak vefat etmiştir. Karacaahmet Mezarlığı'nda metfundur.¹

Râşid'in zikredeceğimiz eserlerinin iç kapak bölümlerinde kitapların askerî okulların hangi kısmında, kaçınıcı sınıfta okutulacağına dair notlar bulunmaktadır. Farklı konulardaki eserlerini ders kitabı olarak telif etmiş olması, bizim nazarımızda onun ilgili konularda gerekli birikime sahip, askerî okullardaki öğrencilerin iyi yetişmesi için gayret sarf eden bir şahsiyet olduğu kanaatini oluşturmuştur.

B. Eserleri²

1. Mizânü'l-Makâl³ (Mantık)

¹ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-ı Âmire, İstanbul 1333, 2. Cilt, 216.

² Râşid Bey'in eserlerinin isimleri için bkz. Bursalı Mehmed Tâhir, 2. Cilt, 216. Eserlerine ulaşmak için bkz. <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/>

³ Râşid, *Mizânü'l-Makâl* Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1315.

2. Nahv-i Türkî⁴
3. Sarf-i Türkî⁵
4. Külliyyât-ı Kavâid-i Lisân-ı Osmânî⁶ (Bursalı Mehmed Tâhir Sarf-ı Osmanî adlı bir eserinin olduğunu aktarır. Aynı eser olması muhtemeldir.⁷
5. Bedreka-i Kavâid-i Fârisî⁸
6. Türkçe İlmî Kelâm Dersleri (Basılmamış olup bu konuda istifade edilebilecek eserlerden olduğu aktarılır.)⁹
7. Zübde-i Tarih-i Enbiyâ¹⁰ (Günümüz Türkçesine sadeleştirilerek aktarılmıştır.)¹¹
8. Muhtasar Hükûmât-ı İslâmiyye Tarihi¹²

Râşid'in günümüz okuyucusuyla buluşturmayı tercih ettiğimiz Muhtasar *Hükûmât-ı İslâmiyye Târîhi* adlı eseri, isminden de anlaşılacağı üzere kısa bir İslâm Tarihi'dir. İslâmiyet'in ortaya çıkışından başlayarak Hz. Peygamber, Hulefâ-yı Râşidîn, Emevî ve Abbâsî devirleri; Afrika ve Asya'da kurulan İslâm devletleri, Selçuklu, Endülüs ve Osmanlı olmak üzere İslâm devletlerinin genel seyrine dair özet bilgiler vermiştir. Askerî Rüştiye öğrencilerine okutulmak üzere kaleme alındığını göz önünde bulundurursak; yazarın tartışmalara girmeksizin öğrencilerin zihinlerinde İslâm tarihinin temel bir şablonunu oluşturmayı amaçladığını söyleyebiliriz. Râşid Bey, kitaptaki bilgileri nereden aldığını zikretmemiştir. Kanaatimizce ders notu şeklinde kaleme aldığı bilgiler daha sonra matbu hale getirilmiştir.

⁴ Râşid, *Nahv-i Türkî*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1317.

⁵ Râşid, *Sarf-i Türkî*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1315.

⁶ Râşid, *Külliyyât-ı Kavâid-i Lisân-ı Osmânî*, Râşid Efendi Hanı 38 Numaralı Matbaa, İstanbul 1317.

⁷ Bursalı Mehmed Tâhir, 2. Cilt, 216.

⁸ Râşid, *Bedreka-i kavâid-i Fârisî*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1320.

⁹ Bursalı Mehmed Tâhir, 2. Cilt, 216.

¹⁰ Râşid, *Zübde-i Tarih-i Enbiyâ*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1323.

¹¹ Binbaşı Râşid Bey, *Peygamberler Tarihi*, sad. Rahmi Serin, Pamuk Yay., İstanbul 2006.

¹² Râşid, *Muhtasar Hükûmât-ı İslâmiyye Tarihi*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1318.

Kaynakça

- Binbaşı Râşid Bey, *Peygamberler Tarihi*, sad. Rahmi Serin, Pamuk Yay., İstanbul 2006.
- Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-ı Âmire, İstanbul 1333, 3 Cilt, 2016.
- <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/>
- Râşid, *Bedreka-i kavâid-i Fârisî*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1320.
- Râşid, *Külliyât-ı Kavâid-i lisân-ı Osmânî*, Râşid Efendi Hanı 38 Numaralı Matbaa, İstanbul 1317.
- Râşid, *Mizânü'l-makâl*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1315.
- Râşid, *Muhtasar Hükûmât-ı İslâmiyye Tarihi*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1318.
- Râşid, *Nahv-i Türkî*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1317.
- Râşid, *Sarf-i Türkî*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1315.
- Râşid, *Zübde-i Tarih-i Enbiyâ*, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne Matbaası, İstanbul 1323.

- MUHTASAR HÜKÛMÂT-I İSLÂMİYYE TARİHİ -

Binbaşı Râşid Bey

– BİRİNCİ BÖLÜM –
ARABİSTAN - ARAPLAR

A. İSLÂMİYET'İN ORTAYA ÇIKIŞI

İslâmiyet'in ortaya çıkışı ve Hz. İbrahim'in daveti Arabistan'da olduğundan dünyanın en şerefli ve en mübarek iklimi Arabistan'dır.

Arabistan kıtasında eskiden beri Araplar oturur ve bunların pek çoğu göçebe olarak yaşardı. Hepsinin soyu ve dili birdi. Fakat bir fikirde olmadıkları ve dağınık bir halde yaşadıkları için büyük bir devlet meydana getirememişlerdi. Yaşadıkları yerin çöl olması ve bu bakımdan içinde asker hareketinin zor olması, kendilerini düşman hücumundan daima korumuştur.

Arap kabileleri arasında en şerefli kabile Kureyş kabilesiydi. Zira zikredilen kabile Hz. İsmail neslinden meydana gelmiştir. Bu bakımdan Kureyş kabilesi soylu olduğu gibi dilleri diğerlerinden düzgün idi. Güzel ahlâk ile de diğer kabilelerden ayrılmışlardı.

1. Hz. Muhammed (sav) Efendimiz Hazretlerinin Doğumları ve Peygamberlikleri

Hz. Peygamber Rebiyülevvel ayının on ikinci günü -Rûmî aylardan bir nisan pazartesi- gün doğmadan önce, sünnetli ve göbeği kesilmiş bir şekilde doğdu. Cihan nur ile doldu. Babası Abdullah ve annesi Âmine idi. Ahir za-

man peygamberi doğmadan önce -başka bir rivayete göre doğduktan iki ay sonra- babasını kaybettiği için yetim kaldı.

Mekke halkı yeni doğan çocukları şehirde tutmayıp aşiretlerden bir sütanneye vererek güzel yerlerde terbiye ettirirlerdi. Hz. Peygamber'i de Benî Sa'd kabilesinden Hâris isimli kişinin hanımı Halîme Hatuna verdiler. Halîme, Hz. Peygamber'e dört yaşına kadar öz evlâdından fazla hizmet etmişse de Hz. Peygamber'de görülen olağanüstü haller çoğalmaya başlayınca; Hâris ile Halîme korkarak Hz. Peygamber'i Mekke'ye götürüp annesi Âmine'ye teslim ettiler. Hz. Peygamber altı yaşlarında iken annesi vefat edince dedesi Abdülmuttalib'in yanında kaldı.

2. Hz. Peygamber'in Hicreti

Mekke ahalisi tahtadan taştan yapılmış putlara taparlardı. Hz. Peygamber'e kırk yaşında iken peygamberlik geldi. Mekke ahalisini dine dâvet etti; fakat çok az kimse Müslüman oldu. Müslüman olmayanlar düşmanlık için ona eziyet etmeye, hatta evini kuşatıp kendisini öldürmeye kalkıştılar. Hz. Peygamber de bunun üzerine Mekke'yi terk edip Müslümanlarla Medine şehrine geldi ki buna Hicret-i Nebeviye denir.

Bundan sonra İslâm Medine'de yayıldı. Müslüman olmayan yerlerin ahalisiyle savaşıldı ve birçok kabile Müslüman oldu. Hatta hicretin sekizinci senesi putlara tapan ahalinin elinden Mekke bile alındı ve halkın tamamı bölük bölük Müslüman oldu.

Hz. Peygamber yirmi üç sene peygamberlik yaptıktan sonra, hicretin onuncu senesi Rebîyülevvel ayında, altmış üç yaşında iken vefat etti. İşte bu yirmi üç sene zarfında şu an elimizde bulunan, bütün Müslümanların feyz kılavuzu ve kurtuluşu olan Kur'ân-ı Kerim Yüce Allah tarafından parça parça indirildi.

3. Hz. Peygamber'in Şemâili

Hz. Peygamber orta boylu, kırmızımsı renkli ve esmer tenli idi. Mübarek başları büyük, yüzlerinin her bölgesi düzgün ve nurlu idi. Gözlerinin ortası siyah, kaşlarının arası açık, sakalları sık, omuzlarının arası ise geniş idi. Elleri ve ayakları az kalın, saçları düz, boynu beyazdı.

Bir tarafa dönseler mübarek vücutlarının hepsiyle döner, yolda yürürken süratlice yürürlerdi. Kahkaha ile asla gülmez; fakat tebessüm buyururlardı. Her ne zaman tebessüm buyursalar nur saçılırdı. Dişleri inci tanesi gibi beyaz ve parlaktı. Yaratılıştaki her türlü ayıp ve noksandan uzaktı. Daima güler yüzlüydü. Her zaman Yüce Allah'ı zikredip faydası olmayan hiçbir söz söylemezdi. Gereksiz konuşmaz ve sessiz kalmayı tercih ederlerdi. Herkese muamelesi yumuşak ve mütevazıydı. Her kim mübarek yüzünü görse bütün dert ve kederi giderdi. Hak verme hususunda adâleti gerekli görüp kimseyi başkası üzerine üstün tutmazdı. Fakirleri çok sever ve gönüllerini hoş ederdi. Arpa ekmeği yer, çoğu zaman ise hurma ve suyla yetinirlerdi.

4. Hz. Peygamber'in Başlıca Gazâları

4.1. Bedir Gazâsı

Hz. Peygamber, hicretin ikinci senesine kadar halkı yalnız İslâm'a dâvet ve Allah'ın azabından sakındırmakla görevliydi. Bu sene içerisinde savunma savaşında bulunulması ve savaş yapılabilmesi hakkında ilâhî bir emir geldi.

Hicretin ikinci senesi Ramazan ayında Ebû Süfyân'ın başkanlığı altında bir kervanın Şam'dan Mekke'ye döndükleri haber alınınca Hz. Peygamber üç yüz beş kişilik sahâbe ordusuyla Medine'den çıkıp Ravhâ isimli yere geldi. Orada ordusuna nizam vererek müşriklerin üzerine yürüdü.

Hz. Peygamber'in bu hareketi kâfir Kureyş tarafından haber alındı. Mekke'den kervana yardım etmek için bin kişiden fazla bir yardım kuvveti geldi. Bedir isimli yerde Ramazan ayının on yedinci günü cenge başlandı.

Savaşı Müslümanlar kazandı. Kâfir Kureyş arkasında pek çok mal ve esir bırakarak geri döndü.

4.2. Uhud Gazâsı

Kâfir Kureyş, Bedir Gazâsında uğradığı hezimetin acısını çıkarmak için üç bin kişiden oluşan bir ordu toplayarak hicretin üçüncü senesi Şevval ayında Medine üzerine yürüdü. Zikredilen ayın yedinci günü Uhud isimli dağda cenge başlandıysa da hiçbir taraf cengi kazanmaksızın gazâyâ son verildi.

4.3. Hendek Gazâsı ve Mekke'nin Fethi

Hicretin beşinci senesi Şevval ayında Ebû Süfyân'ın kumandasıyla on bin kişiden fazla bir ordu Medine-i Münevvere üzerine yürüdü. İslâm ordusu üç bin kişiden ibaret olduğundan Hz. Selmân'ın tedbiri üzerine Medine-i Münevvere etrafında hendekler kazıldı.

Kâfir Kureyş, her ne kadar bunları kuşatmış ve kuşatma müddeti on beş gün sürmüşse de hendekten geçilemediği için kâfirler yalnız ok ve taş savaşına karar vermişler ve sonunda çeşitli sıkıntı ve zorluklara uğrayarak ümitsizce dağılmışlardır.

Hendek Gazâsı'ndan sonra Müslümanlar kuvvet bulmaya başlamışlardır. Hicretin altıncı senesi Zilkade ayında Hz. Peygamber bin dört yüz sahâbe ile umre için Medine'den çıkıp Zülhuleyfe isimli yere vardıklarında ihrama girip telbiyeye başladılar. Bu haber Mekke'ye yayıldığında kâfir Kureyş, askeri toplayarak karşı koymak istediysen de sonunda aralarında barış antlaşması yapıldı.

4.4. Barış Antlaşması

Barış antlaşması, Hz. Peygamber'in Kâbe ziyaretini ertesi seneye bırakması, Mekke'yi teşriflerinde üç günden fazla kalmayıp o esnada Mekke halkının şehir dışına çıkması ve antlaşmanın on sene devam etmesi gibi birtakım şartlar içeriyordu. Kureyşliler iki sene sonra antlaşmayı tanımadıkların-

da Hz. Peygamber, on binden fazla sahâbe ile Mekke'ye yürüyüp Mekke'yi fethetti ve Kabe'yi putlardan temizledi.

Bundan sonra gazâyâ gerek kalmadığı için civardaki kabileler bölük bölük gelerek İslâm'ı kabul ettiler ve Hz. Peygamber'in mübarek himâyesi altına girdiler.

B. RÂŞİD HALİFELER ZAMANI

1. Hz. Ebû Bekir'in Hilâfet Zamanı

Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebû Bekir halife oldu. Zamanında Müseylimetülkezzâb adlı fesatçı öldürülmüş ve ona tâbi olanlar perişan edilmiştir.

Bu esnada Hz. Ebû Bekir hilâfeti Hz. Ömer'e bırakarak hicretin üçüncü senesi Cemâziyelevvel ayında, altmış üç yaşındayken vefat etti. Hilâfet süresi iki sene dört aydır. Hz. Ebû Bekir şeriatın hükümlerinde mahir olduğu gibi adâlet, iffet, cömertlik, cesurluk ve sair güzel vasıfları ve her türlü yüce ahlâkı da zatında toplamıştır. Bütün mülkünü ve malını din uğrunda sarf etmiştir.

2. Hz. Ömer'in Hilâfet Zamanı

Hz. Ömer zamanında Şam fethedildiği gibi İran, Mısır, Suriye ve Trablus kaleleri de ele geçirildi. Hama, Humus, Halep (Urfa, Mardin), tarafları da Müslümanların eline geçti. Kudüs dahi bu sırada fethedildi. Bundan sonra Hz. Halife hicretin yirmi üçüncü senesi altmış üç yaşında şehit olarak vefat etti. Hilâfet süresi on sene altı aydır. Hz. Ömer zeki, anlayış sâhibi, âdil, zühd ve takvada dengi olmayan mübarek bir zat idi.

3. Hz. Osman'ın Hilâfet Zamanı

Hz. Ömer'den sonra Hz. Osman halife oldu. Hz. Osman halife olduğu zaman ilk olarak Kur'ân-ı Kerim'i hafızlar vâsıtasıyla yedi nüsha şeklinde

bir araya getirip yazdırmış ve etrafa göndermiştir. Bu yönden Câmîu'l-Kur'ân¹³ unvanına mazhar olmuştur. Zamanında hayli yerler ele geçirilmiş, Şam ile Mısır üzerine gelen Rum ordusu iki defa bozguna uğratılmıştır.

Hız. Halife hicretin otuz beşinci senesi seksen üç yaşında iken vefat etti, hilâfet süresi on iki senedir.

Halife Hız. Osman, Hız. Peygamber'in güzel şehadetine ve iki kez damadı olmaya mazhar olan, pek çok fazileti kendisinde toplayan yumuşak huylu, cömert, çok hayâlî yüce bir kişiydi.

4. Hız. Ali'nin Hilâfet Zamanı

Hız. Osman'ın vefatından sonra Hız. Ali halife oldu. Hız. Halife ilk iş olarak itaatten çıkan bazı kimselerin itaat altına alınması için Kûfe yakınında bir savaş yaparak galip gelmiştir ki buna Cemel Vakası denir.

Hız. Ali bütün vilâyetlere memurlar göndererek onların itaat ve biatlerini emniyet altına almışsa da bu sırada Şam valisi bulunan Muâviye muhalefet ettiği için Rakka yakınındaki Sıffin sahrasında savaşa girişilmiştir. İşin sonunda galibiyet Hız. Ali tarafına dönecekken, daha sonra meselenin hakemler vâsıtasıyla halledilmesine karar verilmiştir. Bunun üzerine her iki taraftan hakem tayin olunmuş ve o arada Amr b. Âs'ın hile ve kurnazlığıyla Muâviye'nin hilâfeti tasdik edilmiştir.

Bundan sonra Hız. Muâviye Şam'a, Hız. Ali ise Kûfe taraflarına çekildi. Hız. Ali Kûfe'ye gittikten sonra Hâricîler üzerine yürüyerek çoğunu yok etti. Hız. Ali hicretin kırkinci senesi Ramazan ayında vefat etti. Bundan sonra Kûfe halkı Hız. Hasan'a biat etmiş; fakat altı ay sonra Hız. Hasan hilâfeti Hız. Muâviye'ye bırakarak Medine'ye çekilmiştir. Ömrünün sonuna kadar orada ibadet ve Allah'a itaat ile meşgul olarak hicretin kırk dokuzuncu senesinde kırk altı yaşında vefat etmiştir.

¹³ Kur'ân-ı Kerim'in toplayıcısı (sad.)

Hz. Ali, Hz. Peygamber'in hem amcaoğlu hem de damadıdır. Hz. Ali birinci derece faziletleri kendisinde toplanmış, kelamının her harfine bir hikmet yerleşmişti. Fesahat ve belâgatin akan hikmet pınarıydı. Hikmet denizi olan hutbelerinin sayısı belli olmayıp, insanların bildiği beş yüze yakın hutbesi vardır ki bunları aşikâr olarak söylemiştir. Kendisinde züht ve kanaat oldukça fazla olduğundan yeni elbise giymezdi. Giydiği elbise basit ve eski bir aba, yiyeceği ise ölmeyecek kadardı. Kişiliği kibir ve büyüklenmekten uzaktı. Yumuşak huyluluk, züht ve tevazu elbisesiyle günahlardan kaçınırdı. Müslümanlara saygı ve hürmeti, fakirlere cömertçe sakınmadan bolca vermesi oldukça fazlaydı. Ahlâk kitabelerini süsleyen hikmetli kelâmları sayısızdır. İşte şu: "Mümine öncelikle nazarında ibret, sükûtunda fikret ve kelâmında hikmet lâzımdır," sözü, hikmet saçan dilinden dökülen hikmetli cümlelerdendir.

C. EMEVÎ DEVLETİ

Emevî Devleti hicretin kırk birinci senesinde Muâviye tarafından kurulmuş ve Şam devleti merkezi kabul edilmiştir. Emevî Devleti'ni, Hz. Muâviye ile beraber isimleri Emevî halifeleri listesinde zikrolunan on dört hükümdar idare etmiştir. Bunlardan Muâviye zamanında Sudan, Afganistan ve Buhara'ya kadar harp için asker gönderilip birçok memleket ele geçirildiği gibi İstanbul'un fethi için de uğraşılmış; fakat başarılı olunamamıştır. Hz. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin o zaman şehit olduğu ve Galata'da bulunan Arap Camii'nin bu tarihte inşa olunduğu rivayet edilir.

Muâviye'nin oğlu rezil Yezîd zamanında lanetlenmesine sebep olan Kerbelâ Faciası'ndan başka bir şey olmamıştır. Melun Yezîd, müminlerin ciğerini parçalayan bu yürek yakan olayı unutturmak için daha sonra birtakım seferler açmış ve Afrika'nın kuzeyi ile Buhara taraflarını istila etmiştir. Bundan başka pek çok fethe muvaffak olmuşsa da Hz. Peygamber ailesi hakkında reva gördüğü alçaklık ve lanetli iş sebebiyle bütün millet ve ka-

vimler arasında “lanetli” kötü şöhretine nail olmaktan başka bir şey yapamamıştır.

Emevî hükümdarları içinde en meşhurları Abdülmelik, I. Velîd ve Ömer b. Abdülazîz olup, bunlardan Abdülmelik zamanında Rumlardan pek çok yer alındığı gibi Trablusgarp, Tunus, Cezayir yönünde ordular gönderilerek hayli hizmetler yapılmış ve İslâm parası dahi bunun zamanında basılmıştır.

I. Velîd zamanında İslâmî gelişmeler çok ilerlemiştir. İslâm orduları bir taraftan Hint ve Çin ülkelerine kadar ilerlerken diğer taraftan Mûsâ b. Nusayr ile Târik b. Ziyâd’ın fetih gayretiyle İspanya kıtası tamamen ele geçirilmiştir. Velîd, bu kadar hizmetin yanında Şam’da Emevî Camii ile bir takım hastaneleri, Kudüs’te bulunan Mescid-i Aksâ’yı inşa ve tamir etmiştir. Camilerde minare kullanımı bunun zamanındadır.

Ömer b. Abdülazîz kendi zamanında bazı ufak tefek zaferler kazanmış ve devlet hazinesinin zenginleşmesi için çalışmıştır. Ömer b. Abdülazîz Hazretleri, Râşid Halifelerden sonra mükemmel adâleti ve güzel ahlâkı ile şöhret bulmuş, yumuşak huylu, mübarek bir zattır. Kendisi Hz. Ömer’in soyundandı. Ehl-i beyt mensuplarına özel hürmet ve muhabbeti çok fazlaydı. Hatta Emevî Devleti’nin ilk kuruluşundan beri Cuma hutbelerinde Hz. Ali ve çocukları, yüce şahsiyetlerine yakışmaz sözlerle zikredilmektelerken Ömer b. Abdülazîz bu kötü âdeti kaldırmıştır. Hutbe sonunda *Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor*,¹⁴ yüce âyetinin okunmasını bütün İslâm beldelerine emir buyurmuştur ki bu güzel sünnet günümüzde de devam etmektedir.

Hz. Fâtıma ve evlatlarına Hz. Peygamber tarafından tahsis edilen Fedek hurmalığı Hz. Osman zamanında Mervân tarafından gasp edilmişti. Ömer b. Abdülazîz halife olduğunda bahsi geçen hurmalığı tekrardan Hz. Fâtıma’nın çocuklarına tahsis etmiştir.

¹⁴ en-Nahl, 16/90.

Ömer b. Abdülazîz'den sonra gelenlerin kötü hal ve idareleri sebebiyle ülke içinde meydana gelen isyan ve karışıklıklar devletin günden güne gerilemesine sebep oldu. Nihâyet Emevî halifelerinin sonuncusu olan II. Mervân zamanında Abbâsoğullarından Ebû'l Abbâs Abdullah es-Seffâh, Ebû Müslim Horasânî'nin yardımıyla isyan ederek Emevî hanedanının varlığına son verip, hicrî 132 senesinde Abbâsî halifeliğini tesis etti.

Emevî halifeleri listesi:

	Halifelik Müddetleri (Yılları Arası)	Ömürleri (Sene)
1. Muâviye	41-60, 19 sene	78
2. I. Yezîd	60-64, 4 sene	29
3. II. Muâviye	64-64, 3 ay	21
4. I. Mervân	64-65, 1 sene	62
5. Abdülmelik	66-86, 21 sene	60
6. I. Velîd	86-96, 10 sene	46
7. Süleyman	96-99, 3 sene	46
8. Ömer b. Abdülazîz	99-101, 2 sene	39
9. II. Yezîd	101-105, 4 sene	40
10. Hişâm	105-125, 20 sene	53
11. II. Velîd	125-126, 1 sene	40

12. III. Yezid	126-127, 5 ay	40
13. İbrâhim	127-127, 2 ay	38
14. II. Mervân	127-132, 5 sene	62

D. ABBÂSÎ HİLÂFETİ

Emevî Devleti'nden sonra, 132 senesi Rebiyülevvel ayında Ebû'l Abbâs Abdullah es-Seffâh b. Muhammed Abbâsî Devleti'ni kurdu. Hilâfet merkezini Şam'dan¹⁵ Kûfe'ye nakletti ve burada sikke bastırdı. Emevîlerden Hz. Peygamber ailesinin intikamını almak için çok fazla kan dökmesi sebebiyle kendisine Seffâh (kan dökücü) lakabı verildi. Hicretin 136. senesi vefat etmiş, dört sene sekiz ay halifelik yapmıştır.

Abbâsî halifeleri listede gösterileceği üzere otuz yedi kişiden ibaret olup, bunların içinde en meşhur olanları; Ebû Ca'fer el-Mansûr, Hârûnrreşid, Me'mûn ve Emîn'dir.

Ebû Ca'fer el-Mansûr zamanında Bağdat şehri inşa edilerek devlet merkezi kabul edildi. Mükemmel ve muntazam bir ordu İstanbul İmparatorluğu üzerine gönderildi. Onun zamanında İspanya'da Endülüs Devleti ismiyle bir Arap devleti daha ortaya çıktı.

Hârûnrreşid, âdil ve gayet akıllı bir halife idi. Müslümanlar onun zamanında rahat ve mutluluk içinde yaşadı. Hârûn er-Reşid defalarca İstanbul İmparatorluğu üzerine hücum ederek Bizans'ı mağlup etti.

Me'mûn'un hilâfet zamanında da ilim, marifet ve sanayi oldukça ilerlemiş, pek çok eğitim kurumu yapılmış, ileri gelen âlim ve bilginler buraya

¹⁵ Metinde Bağdat şeklinde geçiyor; fakat Bağdat şehri bu dönemde henüz inşa olunmamıştır (sad.)

dâvet edilmiştir. Bağdat ilim ve marifet şehri haline gelmiştir ki o zamanlar Avrupalılar bile İslâmî eğitim kurumlarında öğrenim görürlerdi.

Bunlardan sonra gelen halifeler zamanında devlet işleri karıştığı için kimse kimseyi tanımaz oldu. Devlet günden güne gerilemeye yüz tuttu. Nihâyet son halife Müsta'sım-Billâh zamanında, Tatar hanedanlarından meşhur Cengiz'in torunu Hülâgû Han, Türkistan taraflarından zuhur ederek Müsta'sım'ın veziri İbnü'l-Alkamî isimli hainin yardımıyla Bağdat'ı ele geçirdi. Abbâsî Devleti h.132 senesinden h.656 senesine kadar yani 523 sene ayakta kalmıştır.

Abbâsî Halifeleri Listesi:¹⁶

	Halifelik Müddetleri (Yılları Arası)	Sene-Ay	Ömürleri (Sene)
1. Ebu'l Abbâs Abdullah es-Seffâh b. Muhammed	132-136	4-8	32
2. Ebû Ca'fer el-Mansûr b. Muhammed	136-158	22-00	63
3. Muhammed el-Mehdî b. Mansûr	158-169	10-2	42
4. Mûsâ el-Hâdî b. Mehdî	169-170	1-1	25
5. Hârûnrreşîd b. Mehdî	170-193	23-3	45
6. Muhammed b. el-Emîn b. Hârûn	193-198	4-8	29
7. Abdullah el-Me'mûn b. Hârûn	198-218	20-6	48

¹⁶ Diyanet İslâm Ansiklopedisi "Abbâsîler" maddesindeki liste ile karşılaştırılarak yazım hataları giderilmiştir (sad.)

- Muhtasar Hükûmât-ı İslâmiyye Tarihi -

8. Mu'tasım-Billâh b. Hârûn	218-227	8-8	48
9. Vâsiķ-Billâh b. Mu'tasım	227-232	5-9	36
10.Mütevekkil-Alellah b. Mu'tasım	232-247	14-9	41
11.Müntasır-Billâh b. Mütevekkil	247-248	0-6	24
12.Müstâin-Billâh b. Mu'tasım	248-252	3-9	21
13.Mu'tez-Billâh b. Mütevekkil	252-255	3-7	23
14.Mühtedî-Billâh b. Vâsiķ	255-256	1-0	39
15.Mu'temid-Alellah b. Mütevekkil	256-279	23-0	50
16.Mu'tazıd-Billâh	279-289	9-10	46
17.Müktefî-Billâh b. Mu'tazıd	289-295	6-5	31
18.Muktedir-Billâh b. Mu'tazıd	295-320	25-0	48

- Binbaşı Râşid Bey -

19.Kâhir-Billâh b. Mu'tazid	320-322	1-10	52
20.Râzî-Billâh b. Muktedir	322-329	6-10	32
21.Müttakî-Lillâh b. Muktedir	329-333	3-11	60
22.Müstekfî-Billâh b. Müktefî	333-334	1-4	46
23.Mutî'-Lillâh b. Muktedir	334-363	29-5	63
24.Tâi'-Lillâh b. Mutî'-Lillâh	363-381	17-9	69
25.Kâdir-Billâh b. İshâk	381-422	41-3	86
26.Kâim-Biemrillâh b. Kâdir	422-467	44-8	76
27.Muktedî-Biemrillâh b. Muhammed	467-487	19-5	39
28.Müstazhir-Billâh b. Muktedî	487-512	26-0	44
29.Müsterşid-Billâh b. Müstazhir	512-529	18-6	43

- Muhtasar Hükûmât-ı İslâmiyye Tarihi -

30.Râşid-Billâh b. Müstersid	529-530	1-0	53
31.Muktefi-Liemrillâh b. Müstazhir	530-555	24-3	66
32.Müstencid-Billâh b. Muktefi	555-566	11-1	48
33.Müstazî-Biemrillâh b. Müstencid	566-575	8-5	39
34.Nâsır-Lidînillâh b. Müstazî	575-622	47-0	69
35.Zâhir-Biemrillâh b. Nâsır	622-623	0-9	52
36.Müstansır-Billâh b. Zâhir	623-640	17-0	51
37.Müsta'sım-Billâh b. Müstansır	640-656	16-11	47

– İKİNCİ BÖLÜM –
TAVÂİF-İ MÜLÛK

A. AFRİKA'DA KURULAN DEVLETLER

1. Benî Ağleb Devleti (184-368)

Abbâsî Devleti henüz ayakta iken şurada burada ufak ufak devletler zuhur etmiştir. Bunlardan biri Benî Ağleb devletidir. Tunus civarlarında İbrâhim b. Ağleb tarafından tesis olunmuştur. Birbirini takip eden sekiz kişi Devleti idare ettikten sonra dokuzuncu emirleri Ebû Nasr zamanında yıkılmıştır.

2. Fâtimî Devleti (297-568)

Fâtimî Devleti'ni Fâtımâ bint Resûlullah evladından olduğunu iddia eden Abdullah el-Mehdî Mısır'da tesis etmiştir. Bunlar on dört kişiden ibaret olup 200 sene yönetim sergilemişlerdir. Bunlar zamanında Tunus civarıyla Cenuh, Sardinya ve Sicilya tarafları ele geçirilmiştir. Kahire şehri ve Ezher Camii'nin binası bunlar zamanındadır.

3. Eyyûbî Devleti (567-649)

Bu devleti Selâhaddîn Yûsuf tesis etti. Şöyle ki: Selâhaddîn Yûsuf Fâtımî Devleti'nin son hükümdarı olan Âdîd'ın veziri idi. Âdîd'ın vefatında geride oğlu kalmadığı için saltanat Selâhaddîn'e geçti ve devlete Eyyûbî ismini verdi. Selâhaddîn çok âdil bir kahramandı. Daha önce Avrupalıların eline

geçen Kudüs'ü tekrar aldığı gibi Kudüs'ü ele geçirmeye gelen ve Haçlı olarak adlandırılan Hristiyan ordularını fena halde bozguna uğrattı. Bundan sonra dokuz kişi daha devleti idare etmişse de sonunda devlet, Mısır ve Şam merkezli olmak üzere ikiye ayrıldı, aralarına nifak girdi. Bu durum yıkılmalarına sebep oldu ve Memlûk Devleti kuruldu.

B. ASYA'DA KURULAN DEVLETLER

Yukarıda zikrolunduğu üzere Afrika'da kurulan devletlerden başka Asya'da da küçük küçük devletler ortaya çıkmıştı. Bunların önde gelenleri Büveyhoğulları, Sâ mân oğulları, Sebük Tegin oğulları'dır. Sebük Tegin ailesi içinde Gazneli Mahmud namıyla pek şöhretli ve adaletli bir zat yetişmiştir ki ilk olarak sultan unvanını alan bu zattır.

– ÜÇÜNCÜ BÖLÜM –
DİĞER İSLÂM DEVLETLERİ¹⁷

¹⁷ Konu düzeni için bu başlığı eklemeyi uygun gördük. (sad.)

A. SELÇUKLU DEVLETİ (422-704)

Selçuk b. Bukak isminde bir Türk komutanı, beraberindekilerle birlikte Horasan taraflarına gelip şuraya buraya hücum ederek pek çok yeri ele geçirdi. Bundan sonra Ertuğrul Bey adındaki kabile reisi Türkistan ve Acemistan taraflarını ele geçirerek Selçuklu Devleti'ni kurdu. Bu devlet gitgide büyüdü, Kirmân ve Anadolu Selçukluları namıyla iki devlet daha meydana çıktı. Bunlardan en ileri giden Anadolu Selçuklu Devleti'dir. Payitahtları Konya şehriydi. Bunlar Rumlarla hayli uğraşarak İznik'i ele geçirmiş ve pek çok defa Rumları mağlup etmişlerdir. Fakat diğer taraftan Haçlıların baskısı ve iç karışıklıkların ortaya çıkışı bunları zayıflatmıştır. Nihâyet son hükümdarları olan Sultan Alâeddin zamanında Tatar hanlarından Sultan Gâzân, bunlara hücum ederek devletlerini sona erdirmiştir. Anadolu'da bulunan on bir beylik bağımsızlık kazanmıştır ki Osmanlı Beyliği de bunlardan biriydi.

B. ENDÜLÜS İSLÂM DEVLETİ

Endülüs toprakları Emevîlerden I. Velîd zamanında Müslümanların eline geçen ve Arapların en mamur ve zengin vilâyetlerini teşkil eden bir bölgeydi.

Emevî Devleti yıkıldığı zaman Emevî hanedanından Hişâm'ın torunu Abdurrahman, İspanya'ya geçerek hicrî 139 senesinde İspanya'da bir devlet kurdu. Bu devlet, Endülüs İslâm Devleti namıyla şöhret bulmuştur ki bunların başkenti Kurtuba şehriydi.

Abdurrahman kendi zamanında ortadaki karışıklıkları gidererek Endülüs üzerine yürüyen Fransızları mağlup etti. Her yerde cami ve medreseler yaptırarak ilim ve dine hizmetlerde bulundu. Hişâm'dan sonra dokuz kişi¹⁸ tahta geçmiştir. Bunlardan II. Abdurrahman içerde çıkan büyük isyanların defedilmesi ve yatıştırılmasıyla uğraşmıştır.

III. Abdurrahman ise bunların en meşhurlarındandır. Bilim ve kültüre olan hizmeti Kurtuba'yı dünyanın ilim ve marifet şehri haline getirmiştir. Öyle ki Endülüs medreselerinde eğitim görmek isteyenler farklı yerlerden buraya gelirlerdi. Arap medeniyeti bu sırada oldukça ilerlemiştir. II. Hakem zamanı da parlak bir şekilde geçmiş; fakat ondan sonra devlet gerilemeye başlamıştır. Bir taraftan Hristiyanlar hücumu kalkışırken diğer taraftan halk isyana etmeye, valiler de kendi başlarına iş görmeye başlamış ve sonunda Süleyman namında bir zorbanın son halife Hişâm zamanında ortalığı karıştırması üzerine Endülüs Emevî Devleti h.422 senesinde yıkılmıştır.

Hişâm, devleti terk ettikten sonra Endülüs yönetimi birtakım beylerin idaresine kaldı ve devlet on bir İslâm devletine taksim olundu. Fakat bunlar Hristiyanlara karşı birleşmemişlerdi. Kastilya devleti Hristiyandı. Bu devlet Müslümanlardan toprak almaya ve onları ezmeye başladı. Bunun üzerine Müslümanlar Afrika'da bulunan Murâbit Devleti'nden yardım istediler. Murâbit Devleti'nin reisi olan Yusuf, İspanya'ya geçti ve Hristiyanları mağlup etti. Bir süre sonra Sarakusta şehri Aragon adlı Hristiyan devletinin eline geçti.

¹⁸ I. Hişâm, I. Hakem, II. Abdurrahman, I. Muhammed, I. Münzir, I. Abdullah, III. Abdurrahman, II. Hakem, II. Hişâm.

C. MUVAHHİDLER

Afrika'da Muvahhidler ismiyle bir devlet daha kurulmuştur ki bu devleti Muhammed b. Tûmert adlı kişi tesis etmiştir. Bunlar daha sonra İspanya'ya geçmiş ve orada bulunan Müslümanlara yardım etmişler, hatta Erâke mevkiinde Hristiyanları bozguna uğratmışlardır. Fakat ne yazık ki on altı sene sonra yenilerek ortadan kalkmışlardır. Bu yenilgiden sonra Müslümanlar küçülmüş ve Kurtuba şehri de Hristiyanların eline geçmiştir.

D. BENÎ AHMER

Ebû Abdullah Muhammed b. el-Ahmer adında birisi, hicretin 622. senesinde Gırnata'da Benî Ahmer adıyla bir devlet kurdu. Bu ufacık devlet, görünürde Hristiyanlar ile hoş geçinerek iki yüz elli seneden fazla devam etti. Gırnata medeni anlamda oldukça ilerledi, etraftan pek çok Müslüman oraya toplandı ve devlet merkezi büyüdükçe büyüdü. Pek çok estetik ve büyük bina, bir hayli mektep ve medrese kuruldu. Fakat koca Endülüs İslâm Devleti'ni mahveden hamiyetsizlikler bu küçük devleti de küçülte küçülte Gırnata şehrinde ibaret kalacak bir hale getirdi. Hicrî 870 tarihinde burası da Aragon kralı Ferdinand ve karısı İzabella'ya teslim edildi. Bundan sonra İspanya'da hiçbir İslâm devleti kalmadı. Müslümanlara yapılan zulüm ve hakaretler sınırları aştı. Nice medeniyet eseri, medrese ve kütüphane yakılarak yok edildi.

– DÖRDÜNCÜ BÖLÜM –
OSMANLI DEVLETİ

Yüce ismini taşımakla iftihar ettiğimiz, Gazi Osman Han Hazretleri (sevgili padişahımız efendimiz hazretlerinin en büyük dedesidir) Hz. Peygamber'in hicretinin 656. yılında Söğüt kasabasında dünyaya geldi. Babası daha önce Horasan'dan Erzincan'a gelip oraya yerleşen Kayı Han adlı Türkmen kabilesinin reisi Ertuğrul Gazi Hazretleridir. Konya'da devleti yürüten Selçuklulardan Sultan Alâeddin Keykubad, Tatarlara açmış olduğu savaşı Ertuğrul'un yardımıyla kazandı. Bu yardımdan dolayı çok memnun olan Sultan Alâeddin, mükâfat olarak Bursa dâhilindeki Eskişehir ve civarına, Sultanönü ismini vererek burayı Ertuğrul'a hediye etti. Ertuğrul Gazi 680 senesinde vefat etti ve Söğüt kasabasında defnedildi. Riyaset makamına oğullarından Sultan Osman Gazi Hazretleri geçti. Ertuğrul Gazi dört sene kadar Kayıhan kabilesini idare etmiş ve riyaseti sırasında etrafta bulunan Rum Tekfurlarıyla savaşalar yapmıştır.

1. Ertuğrul Gazi Oğlu Osman Gazi Hazretleri Devri (699-726)

Osman Gazi Hazretleri 42 yaşındayken bağımsızlığını kazanıp, 699'da Karahisar'da kendi adına hutbe okuttu. İşte bu esnada Tatarlar, Selçuklu Devleti'nin varlığına son vermişlerdi. Osman Gazi başkenti Yenişehir'e naklederek devleti birtakım sancaklara ayırdı. Onun zamanında etraftaki pek

çok yer Rumlardan alındığı gibi Bilecik, Taraklı, Göynük, Mudurnu, İnegöl, Yarhisar, Koyunhisar ile İzmit, Karamürsel çevresi, Limni Adası ve İznik, Kocahisar, Lefke, Etranus vs. Osman Gazi'nin gösterdiği gayretler neticesinde Osmanlı'nın eline geçti. Nihâyet 726 senesinde Bursa şehri de alındı; fakat Yiğit Osman Gazi bu fethi göremeden, zikredilen senede 70 yaşındayken Söğüt'te vefat etti. Mübarek bedenleri Bursa'dadır. Allah rahmet etsin.

Osman Gazi, Osmanlı padişahlarının birincisidir. Yirmi altı sene hükümdarlık etti. Mübarek isimleri devlete yadigâr kaldı. Bu sebeple bugün bize Osmanlı denir.

Ömrü	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
70	26	726	699	656

2. Osman Han Gazi Oğlu Orhan Gazi Hazretleri Devri (726-761)

Sultan Osman'ın vefatında Orhan Gazi padişah olarak başkenti Bursa'ya nakletti ve büyük kardeşi Alâeddin Paşa'yı kendisine vezir yaptı. Orhan Gazi Marmara sahilleriyle Karesi, İzmit, İznik şehirlerini ele geçirmiştir. Hatta Rumeli kıyılarına geçerek; Gelibolu, Hayrabolu, İpsala, Bolayır, Tekfurdağı kalelerini de almıştır. Ne yazık ki 761 senesinde vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Orhan Gazi zamanında sipahi, yeniçeri ocağı, piyade ve akıncı bölükleri kurulduğu gibi Osmanlı parası da basılmıştır.

Ömrü	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
85	35	761	726	687

3. Hudâvendigâr Sultan I. Murad Hazretleri Devri (791-861)

Cennet mekan Sultan Orhan'ın vefatında ikinci oğlu Sultan I. Murad Hazretleri otuz beş yaşında tahta çıktı. Sultan I. Murad Rumeli topraklarında Edirne ve civarını, Anadolu'da ise Ankara şehrini idaresi altına almıştır. Bulgaristan üzerine ordu sevk ederek Niğbolu şehrini ve bütün Bulgaristan'ı fethetti. Daha sonra Sırp ve Macar Krallarının komutasındaki Leh askerleriyle meşhur Kosova Savaşı yapılmıştır. Yapılan savaşı Osmanlı Devleti kazanmışsa da Gazi I. Murad Han Hazretleri yaralıları gezerken yaralı bir Sırp askeri tarafından şehit edilmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
65	31	791	761	726

4. Yıldırım Sultan Bayezid Han Hazretleri Devri ¹⁹ (791-805)

Hudâvendigâr Gazi'nin şehit olması üzerine oğlu Bayezid Gazi'ye Kosova Savaşı meydanında biat edildi. Sultan Bayezid, kendi zamanında Anadolu'da Sivas ve Malatya şehirlerini aldığı gibi, Hristiyanların en büyük ordularından birini Niğbolu'da bozguna uğrattı. İstanbul İmparatoru vergi vermeye mecbur edildi. Ancak Ankara civarında Tatarlarla yapılan savaşta yenildi ve kısa bir süre sonra vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
44	14	805	791	761

¹⁹ Bayezid Han savaş meydanının bir tarafından diğer tarafına yıldırım gibi bir hızla yetiştiği için Yıldırım namıyla meşhur olmuştur.

5. Yıldırım Bayezid Han Oğlu Çelebi Sultan Mehmed Han Hazretleri Devri (816-824)

Sultan Bayezid'in vefatından sonra Őehzadeler; padişah sen olacaksın, ben olacağım diyerek on bir sene birbirleriyle kavga ettiler. Sonunda Çelebi Sultan Mehmed padişah oldu, devleti büyük bir zarar ve tehlikeden kurtardı. Sekiz sene padişahlık yaptı. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
33	8	824	816	790

6. Çelebi Sultan Mehmed Han Oğlu Sultan II. Murad Hazretleri Devri (824-855)

Sultan II. Murad çok genç bir yaşta tahta geçti. Babasının zamanından kalan asileri terbiye ederek ortalığı düzelitti. Zamanında meşhur Varna Savaşı yapıldı. SavaŐın ilk anlarında sıkıntı olsa da savaşı Osmanlılar kazandı. Bundan sonra Kosova'da büyük bir savaş daha yapıldı ve zafer yine Osmanlı Devleti'nin oldu. Sultan II. Murad 855 senesinde vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
50	31	855	824	806

7. Sultan II. Murad Oğlu Fatih Sultan II. Mehmed Han Hazretleri Devri (855-886)

Sultan Murad Hazretlerinin vefatıyla Sultan Mehmed Han Hazretleri padişah oldu. İki yüz bin kişilik bir ordu ile h.857 senesinde İstanbul'u fethetti. Rum diyarında Venediklileri, Anadolu'da Uzun Hasan ve Karamanlıları mağlup etti. Bosna ve Trabzon Krallığını ortadan kaldırdı. H.886'da vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
52	31	886	856	833

8. Fatih Sultan II. Mehmed Han Oğlu Sultan II. Bayezid Hazretleri Devri (886-918)

Hz. Fatih'in vefatında oğlu II. Bayezid Han Hazretleri tahta geçti. Sultan Bayezid, zamanını savaştan ziyade ülkenin imarına ayırdı. Bu arada Hersek, Karaman ve İnebahtı gibi bazı topraklar fethedildi. II. Bayezid Hazretleri yaşlılığından dolayı kalan ömrünü huzur ve istirahat ile geçirmek üzere oğlu Sultan Selim'i tahta çıkarıp kendisi Dimetoka'ya çekilmek istediye de yolda vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
67	32	918	860	851

9. Sultan II. Bayezid Oğlu Yavuz Sultan Selim Han Hazretleri Devri (918-926)

Yavuz Sultan Selim Han Hazretleri kırk yaşında tahta geçti. İlk başta ufak tefek sıkıntıları bastırdıktan sonra Anadolu'da fitne tohumu saçan kırk bin kadar Şii'yi kılıçtan geçirdi. Çaldıran Ovasında şiddetli bir savaşla Acemleri mağlup etti. Sonra Mısır'ı ele geçirerek orada bulunan halifeden halifeliği devraldı. Hayreddin Paşa kumandasında bulunan donanma Akdeniz'i tir tir titretti. Yavuz Sultan Selim Han sekiz sene padişahlık yaptıktan sonra vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
54	8	926	918	872

10. Sultan Selim Han Oğlu Sultan Süleyman Han Kanûnî Hazretleri Devri (926-974)

Sultan Selim'in vefatıyla oğlu Kanûnî Sultan Süleyman tahta geçti. Kanûnî Almanya kralı Şarl ile savaşarak Şarl'ı mağlup etti ve Viyana'yı kuşattı. Acemleri mağlup ederek Tebriz'e girdi ve Bağdat'ı ele geçirdi. Saltanatı zamanında bizzat on üç defa sefere çıktı. Onun zamanında devlet ve millet için çok iyi kanunlar yapıldı. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta çıkışı	Doğumu
84	48	974	926	900

11. Sultan Süleyman Han Kanûnî Oğlu Sultan II. Selim Han Hazretleri Devri (974-982)

Sultan II. Selim Han Hazretleri zamanında Aden ve Yemen alındı. Onun zamanında Akdeniz’de Haçlı donanması bozguna uğratıldı ve Tunus ele geçirildi. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
53	8	982	974	929

12. Sultan II. Selim Han Oğlu Sultan III. Murad Han Hazretleri Devri (982-1003)

Sultan II. Selim’in vefatında Şehzade Sultan III. Murad Hazretleri tahta çıktı. III. Murad zamanında başlayan Acem seferi on iki sene sürdü. Avusturalyalılarla yapılan savaşta Osmanlı ordusu galip geldi. Sokullu Mehmed Paşa adındaki akıllı vezir bu zamanda yetmiş devlete oldukça büyük hizmetlerde bulunmuştur. Paşanın vefatıyla bazı sıkıntılar yeniden baş göstermiştir. Sultan III. Murad h.1003’de vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
49	11	1003	982	952

13. Sultan III. Murad Han Oğlu Sultan III. Mehmed Han Hazretleri Devri (1003-1012)

Sultan III. Mehmet Han babasının vefatıyla yüce soyunun tahtına çıktı. III. Murad, Acemler, Ulahlar, Kırım Tatarları ve Anadolu’daki Celâlî mesele-

sini ortadan kaldırdı. Macaristan'da yaptığı savaşla Macar ve Alman ordusuna haddini bildirerek Eğri Kalesi'ni aldı. Bundan dolayı III. Murad Eğri fatihi diye anılır. Sultan Murad Acem ve Avusturyalılara karşı savaş hazırlığı yaptığı bir sırada vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
38	9	1012	1003	974

14. Sultan III. Mehmed Han Oğlu Sultan I. Ahmed Han Hazretleri Devri (1012-1026)

Sultan I. Ahmed Han Hazretleri on dört yaşında tahta çıkmış ve on dört sene saltanat sürerek devletin on dördüncü padişahı olmuştur. Zamanında Avusturya'ya savaş ilan edilmiş; fakat iyi bir sonuç elde edilemediği gibi Macaristan'daki bazı yerler de elimizden çıkmıştır. Acemlerle savaşılıp Tebriz alınmış ve Anadolu'da başkaldıran Celâlî eşkıyası terbiye edilmiştir. Bu olaylardan kısa bir süre sonra ise Hz. Padişah vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
28	14	1026	1012	998

15. Sultan III. Mehmed Han Oğlu Sultan Mustafa Han Hazretleri Devri (1026-1027)

Sultan Ahmed'in vefatında kardeşi Sultan Mustafa padişah oldu. Sultan Mustafa üç ay kadar devleti idare ettikten sonra bir hastalık sebebiyle yöne-

timden çekildi. Saltanatı zamanında tarihte iz bırakan önemli bir olay yaşanmamıştır.

16. Sultan I. Ahmed Han Oğlu Sultan II. Osman Han Hazretleri Devri (1027-1031)

Sultan Mustafa'dan sonra Sultan II. Osman Han tahta çıktı. Sultan Hazretleri on dört yaşında tahta çıktığı için Genç Osman lakabıyla meşhur olmuştur. Zamanında isyan eden Eflak ve Boğdan prenslerinin hadleri bildirilmiş ve Lehliler ile yapılan savaş kazanılarak Hotin Kalesi Osmanlı Devleti'nde kalmak şartıyla antlaşma yapılmıştır. Bu olaydan biraz sonra Hz. Padişah vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
18	4	1031	1027	1013

17. Sultan I. Ahmed Oğlu Sultan IV. Murad Hazretleri Devri

Sultan IV. Murad Hazretleri, on iki yaşındayken tahta çıktı. Tahta çıkışından sonra sekiz sene boyunca bazı karışıklıklar görüldüyse de hainlerin varlığı ortadan kaldırılmıştır. Daha sonra Acem ve Almanlara savaş açılmış, Revan, Tebriz, Şirvan gibi yerlerle Bağdat şehri geri alınmıştır. Hz. Padişah genç yaşta vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
29	18	1049	1032	1020

18. Sultan I. Ahmed Oğlu Sultan İbrahim Han Hazretleri Devri (1049-1058)

Sultan İbrahim zamanında Venediklilerle savaşmak için hazırlanan iki yüz elli gemiyle Hanya Kalesi alınmıştır. Bu dönemde isyancılar tepelenmiş; fakat daha sonra bazı karışıklıkların yeniden ortaya çıkması ve Sultan İbrahim'in de hasta olması sebebiyle padişah, yerine oğlu Mehmed'i tahta geçirek inzivaya çekilmiştir.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
34	9	1058	1049	1024

19. Sultan İbrahim Han Oğlu Avcı Sultan IV. Mehmed Han Hazretleri Devri (1058-1099)

Sultan Mehmed Han Hazretleri yedi yaşında tahta çıkmıştır. Zamanında çeşitli yerlerde meydana gelen karışıklıklar Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa ile oğlu Fazıl Ahmed Paşaların akıllıca tedbirleriyle bertaraf edilmiştir. Devletin şan ve şerefi bir derece daha artmış, Girit Savaşında sonuca varılıp Kandiye şehri ve ada tamamen ele geçirilmiştir. Bundan sonra birtakım karışıklıklar ortaya çıktığı için Sultan Mehmed devleti bırakmış ve yerine kardeşi Sultan II. Süleyman tahta çıkmıştır.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
53	41	1104	1058	1051

20. Sultan İbrahim Han Oğlu Sultan II. Süleyman Han Hazretleri Devri (1099-1102)

Sultan Süleyman Han Hazretleri'nin zamanında yeniçerilerin itaatsizliği ve uygunuz davranışları sebebiyle Bosna ve Mora elden çıkmış; fakat Köprülüzâde Mustafa Paşa'nın gayretiyle geri alınmıştır. Daha sonra ise ömrü dolan Hz. Padişah vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
50	3	1102	1099	1052

21. Sultan İbrahim Han Oğlu Sultan II. Ahmed Han Hazretleri Devri (1102-1106)

Cennet mekân Sultan II. Süleyman'dan sonra, Sultan II. Ahmed Han Hazretleri tahta çıktı. Zamanında Avusturyalılarla savaş yapılmışsa da Sadrazam Köprülüzade Mustafa Paşa'nın Belgrad'da şehit olması ordunun yenilmesine sebep olmuştur. Bir müddet sonra Almanya ve Venediklilere karşı bir ordu hazırlanmaya başlanmışsa da bu sırada Hz. Padişah vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
53	4	1106	1102	1053

22. Sultan IV. Mehmed Han Oğlu Sultan II. Mustafa Han Hazretleri Devri (1106-1115)

Sultan II. Mustafa Han Hazretleri padişah olduğu zaman Venediklilerle deniz savaşı yapıp Sakız'ı tekrar almış ve Avusturyalıları bozguna uğratmıştır. Sultan Mustafa İstanbul'da bir takım karışıklıkların meydana gelmesi üzerine saltanatı biraderi Sultan Ahmed'e bırakmış ve beş ay sonra kendisi de vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
41	9	1115	1106	1074

23. Sultan IV. Mehmed Han Oğlu Sultan III. Ahmed Han Hazretleri Devri (1115-1143)

Sultan Ahmed Han Hazretleri zamanında Azak Kalesi ele geçirilmiş, Venediklilerden ise Mora Bölgesi ve pek çok ada alınmıştır. Bir sene sonra da Hersek sınırları içerisinde yer alan bütün Venedik toprakları fethedilmiştir. Sultan Ahmed Han Hazretleri saltanatı kardeşi Sultan Mahmud'a bırakmış ve altı ay sonra vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Sultan Ahmed ilerleme ve medeniyeti seven bir padişahı. Zamanında mûsikî, şiir ve inşâ sanatları ilerlediği gibi matbaacılık da onun zamanında kurulmuştur.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
65	28	1143	1115	1084

24. Sultan II. Mustafa Han Oğlu Sultan I. Mahmud Han Hazretleri Devri (1143-1167)

Sultan Mahmud Han Hazretleri tahta çıktığı esnada Acemler Bağdat üzerine yürüdüler. Hz. Padişah bunlarla savaştıysa da bu sırada Rusya ve Avusturya sorunu çıktığı için Acemlerle barış yapılmak zorunda kalındı. Anlaşmadan sonra Osmanlı ordusu Ruslar ve Avusturyalılar üzerine gönderilerek bu ordular dağıtıldı. Hz. Padişah bir cuma selamlığından dönerken at üzerinde vefat etti. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
60	25	1168	1143	1108

25. Sultan II. Mustafa Han Oğlu Sultan III. Osman Han Hazretleri Devri (1168-1171)

Sultan Osman zamanında tarihî anlamda bahsedilmeye değer bir muharebe olmamıştır. Yalnız büyük bir yangın çıkmış, İstanbul'un hemen üçte biri yanmış ve oldukça fazla insan ölmüştür.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
59	3	1171	1168	1112

26. Sultan III. Ahmed Han Oğlu Sultan III. Mustafa Han Hazretleri Devri (1171-1187)

Sultan Mustafa Han Hazretleri zamanında Lehistan'ı korumak için Ruslarla savaşılmışsa da yeniçerilerin itaatsizliği yüzünden Osmanlı ordusu

mağlup olmuş ve oldukça fazla toprak düşman eline geçmiştir. Bunun üzerine Hz. Padişah bizzat kendisi savaşa hazırlandığı sırada vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
58	16	1187	1171	1129

27. Sultan III. Ahmed Han Oğlu Sultan I. Abdülhamid Han Hazretleri Devri (1187-1203)

Sultan I. Abdülhamid Han Hazretleri, devletin karışık olduğu bir zamanda tahta çıkmıştır. Bu esnada Ruslar tekrar Osmanlı topraklarına hücum etmiş ve bunun üzerine Kırım Hanına bağımsızlık verilmek üzere anlaşma yapılmıştır. Sonra Kırım türlü bahanelerle tamamen Rusya'ya kalmıştır. Bu sırada Suriye, Cebel-i Lübnan ve Yanya taraflarında bazı isyancıların ve Mısır'da kölemenlerin yaktığı fesat ateşi Kaptan Gazi Hasan Paşa'nın yardım ve gayretiyle söndürülmüş, isyancıların tamamına hadleri bildirilmiştir.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
66	16	1203	1187	1137

28. Sultan III. Mustafa Han Oğlu Sultan III. Selim Han Hazretleri Devri (1203-1222)

Sultan III. Selim Han Hazretleri, yirmi sekiz yaşında tahta çıkmıştır. Onun zamanında Fransa İmparatoru Bonapart Mısır'ı ele geçirmiştir. Fakat İngilizlerin yardımlarıyla yapılan savaşta Fransızlar mağlup edilmiştir. Bu

savaş için Mısır'a giden Mehmed Ali Paşa orada kalmış ve kendisine Mısır valiliği verilmiştir.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
48	19	1222	1203	1176

29. Sultan I. Abdülhamid Han Oğlu Sultan IV. Mustafa Han Hazretleri Devri (1222-1223)

Sultan IV. Mustafa Han zamanında tarihte iz bırakan önemli bir olay yaşanmamıştır. Sadece Rusya ile ateşkes yapılmış ve yeniçerilerin terbiyesiyle uğraşmıştır. Padişah Hazretleri tahta çıktığı yıl vefat etmiştir.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
30	1	1223	1222	1193

30. Sultan I. Abdülhamid Han Oğlu Sultan II. Mahmud Han Hazretleri Devri (1223-1255)

Velinimetimiz, sevgili padişahımız, efendimiz hazretlerinin büyük babası Sultan II. Mahmud Han Hazretleri, tahta çıktığı zaman yirmi üç yaşındaydı. Devletimizin ikinci kurucusu tabirine hakkıyla layık olan Sultan II. Mahmud Han Hazretleri, genç yaşıyla beraber yaratılıştan gelen dirayet ve irfanı gereği işin özüne vakıf, uyanık bir padişahı. Tahta çıkar çıkmaz Sultan III. Selim'in yapamadığı ıslahatı tamamlamaya teşebbüs ederek Bayraktar Mustafa Paşa'nın gayretiyle Sekban isminde yeni bir ordu kurdu. Ancak bu durumu çekemeyen Yeniçeriler, bir hayli çekişmeden sonra Sekban ordu-

sunu ortadan kaldırdılar. Kısa bir süre sonra da Ruslar Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Üç sene devam eden bu savaştan sonra Bükreş Antlaşması imzalandı ve Sırlara bazı imtiyazlar verildi.

O sırada Avrupa'nın aracılığı ve yardımıyla Yunanistan'ın bağımsızlığı onaylandı. Yeniçerilerin varlığı ortadan kaldırıldı. Bunun üzerine Asâkir-i Mansûre adıyla Nizâm-ı Cedîd gibi yeni bir askerî birlik oluşturuldu; kışlalar, askerî ve tıbbî mektepler kuruldu; geniş bir donanma vücuda getirildi. Fakat bu sırada Sultan Mahmud Hazretlerinin vefat etti. Allah rahmet etsin. Çemberlitaş'ta bulunan kendine özel türbede metfundur. Sultan, Osmanlı sultanlarının büyüklerindedir. Zamanında devlete çok büyük hizmetleri olmuştur. Devletin istikbal güvencesine hizmet eden gerekli sebep ve vasıtaları hazırlamıştır. Özellikle milleti için hakkaniyetli bir yönetim sergilemesi kendisine *adlî* unvanını kazandırmıştır.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
55	33	1255	1223	1199

31. Sultan II. Mahmud Oğlu Abdülmecid Han Hazretleri Devri (1255-1277)

Sultan Abdülmecid Han Hazretleri on sekiz yaşında padişah olduysa da zamanında Osmanlı Devleti büyük bir ilerleme kazandı. Yıllık bir milyon lira vergi vermesi ve valilik görevinin Mehmed Ali Paşa'nın en büyük çocuğuna kalması şartıyla Mısır, devletin imtiyazlı eyaleti hükmüne girdi. Bunu, ilerleme ve yenilenme devrine başlangıç olmak üzere Gülhane-i Hatt-ı Hümayun'un ilan edilmesi takip etti. Hatt-ı Hümayun'un yüce hükümleri doğrultusunda mülkiye ve askeriyenin ıslahatına başlanıldığı gibi umumî eğitim de tesis edildi. Zikredilen ıslahatlar sayesinde devlet ihtiyaca göre düzenlemeler yaparak yarısı muvazzaf ve yarısı da redif olmak üzere üç yüz

bin kişilik düzenli nizamiye ordusu tertip edildi. Devletin ilerleyerek böyle yükselişe ulaştığını gören Rusya, 1269 senesinde Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir. Sadrazam Mustafa Reşid Paşa ile Sultan Abdülmecid Han'ın siyaset mektebinde yetişen Fuad ve Ali Paşaların tedbirleri sayesinde İngiltere, Fransa ve İtalya devletleriyle ittifak yapılarak dört sene devam eden bu savaş zaferle sonuçlandırılmıştır. Bunu takiben Girit, Karadağ ve Suriye taraflarında meydana gelen karışıklık da ortadan kaldırılmıştır. Bu sırada Hz. Padişah kırk bir yaşındayken vefat etmiş ve Sultan I. Selim Camii çevresindeki türbeye defnedilmiştir. Allah rahmet etsin.

Ömrü (Sene)	Saltanat Müddeti (Sene)	Vefatı	Tahta Çıkışı	Doğumu
41	22	1277	1255	1237